

VI.

DALŠÍ EVAGRIOVY VÝROKY

1. Počátek lásky (ὑπόληψις δόξης) spočívá ve vzájemném projevu úcty nebo ve vzájemném dobrém mínění nebo též v předpokládání úctyhodných vlastností u druhého.

2. Je dobré bohatnout mírností a láskou.

3. Pyšná skrytá myšlenka je plenitel ctnosti.

4. Díky almužně se cesta stává přímou.

5. Poskvrněné svědomí je nespravedlivý soudce.

6. Je zahanbující otročit tělesným naruživostem.

7. Chceš-li žít beze smutku, snaž se zalíbit Bohu.

8. Kdo o sebe správně dbá, o toho se postará Bůh.

9. Neporušené srdce je přístav kontemplace.

10. Chceš-li poznat sebe sama, kdo vlastně jsi, nedívej se na to, jaký jsi býval, ale jakýms byl stvořen na začátku.

11. Ctižádostivá duše, toť bezedná jáma.

12. Pyšná duše je lupičská sluj, nesnáší hlas poznání.

13. Zlý omyl pro pravého muže je neznalost Písma.

14. Zda se bojíš Boha, poznáš podle slz.

15. Pokora duše je zbraň nepřemožitelná.

16. Ctnostný muž je rajský strom.

17. Ježíš Kristus je strom života. Uživej ho jaksepatří a budeš živ navěky.

18. Prokazuj dobrodiní skutečně chudým a poznáš Krista.

19. Přijímat Tělo Kristovo je pravá síla.

20. Miluješ-li Krista, nezapomínej konat jeho přikázání.

21. Z toho se totiž pozná, kdo po Bohu koná dobro.

22. Přítel v Bohu vylévá ve slovech pravdy med a mléko.

23. Nedbalá duše takového přítele mít nebude.

24. Poživačná skrytá myšlenka, to je krutý despota.

25. Zamlčovat pravdu znamená zakopávat zlato do země.

26. Kdo má bázeň Boží, vše dělá v Bohu.

VII.

O OSMI ZLÝCH MYŠLENKÁCH ANATOLIJOVI

1. Existuje celkem osm hlavních zlých skrytých myšlenek. Z nich pramení všechny další. První skrytá myšlenka (pokušení) je poživačnost, po ní následuje smilstvo, třetí je ziskuchtivost, čtvrtá smutek, pátá hněv, šestá skleslost (mdlost, malomyslnost), sedmá ctižádost, osmá je pýcha. Zda tyto skryté myšlenky znepokojují či neznepokojují duši, nezávisí na nás, avšak jestli se v nás zdržují dlouho anebo naopak prodlévají jen chvilku a jestli dávají či nedávají do pohybu vášně – to už na nás závisí.

2. Poživačná myšlenka (na jídlo) mnicha pokouší, aby se co nejrychleji vzdal sebezáporu. Poutavě mu vykresluje žaludeční nemoci, choroby jater, sléziny, vodnatost či nějakou další zdlouhavou nemoc. Dále také nedostatečnost lékařských prostředků a absenci lékařů. Přitom uvádí na paměť některé bratry, kteří danými nemocemi skutečně trpěli. Stává se někdy, že nepřítel přímo těm bratrům, kteří kdysi onemocněli, našeptá, aby zašli k těm, kdo se postí, a povykládali jim, co se s nimi dělo, a hlavně aby neopomněli dodat, že se jim to vše přihodilo právě kvůli přehnané přísné zdrženlivosti.

3. Démon smilstva podněcuje tělesnou žádostivost. Co nejintenzivněji útočí na askety, aby přerušili sebezápor, aby si říkali, že jim stejně nepřinese žádný užitek. Poskvrňují duši a nutí ji k takovým věcem, že ta říká a slyší některá slova, jako by se jí to skutečně odehrávalo před očima.

4. Ziskuchtivost předkládá myslí dlouholeté stáří, neschopnost vydělávat si manuální prací, hlad a nemoci, utrpení z chudoby a to, jak těžké bude od jiných přijímat nezbytnosti pro tělesné potřeby.

5. Ke smutku dochází někdy kvůli ztrátě toho, co si člověk přál, jindy jej provází hněv. Když nemáme to, po čem toužíme, smutek se odvíjí následovně: nejprve přicházejí na mysl skryté myšlenky, které vyvolávají vzpomínku na rodný domov a předchází způsob života. Chtějí duši znepokojit. Když vidí, že duše se tomu nebrání a zaobírá se jimi, nerušeně v rozprostírání myšlenkových obrazů pokračují. Duše se jimi kochá, nechá se jimi vléci a raduje se z nich. A pak tu nebohou duši uchvátí a pevně sevrou. Ponoří ji do smutku, jehož

příčina tkví hlavně v tom, že vytožené předměty nejsou přítomné, a také v tom, že přítomné být nemohou kvůli zavedenému způsobu života. A čím více se ubohá duše nechávala unášet předešlým opojným našeptáváním, tím více je otrásána a pustošena následnými myšlenkami smutku.

6. Hněv je nejrychlejší vášeň. Dává se do pohybu a v duši kypí proti tomu, kdo očerňuje anebo se zdá, že očerňuje. Hněv pak duši stále více zatvrzuje a mysl uchvacuje zejména během modlitby tím, že jí živě vybavuje právě tu osobu, která ji znepokojuje. Stává se, že hněv se v duši zatvrdí a promění na nevraživost. Ta potom duši po nocích znepokojuje, trýzní tělo, děsí člověka smrtí, útoky jedovatých hadů a šelem. K těmto čtyřem projevům dochází na základě nenávisti, provází je mnoho skrytých myšlenek, což si může každý pozorovatel ověřit.

7. Běs skleslosti, který se nazývá též polední, je ze všech běsů nejtěžší. Útočí na mnicha okolo čtvrté hodiny (naše desátá hodina ranní), obklopuje ho a krouží kolem jeho duše do osmi hodin (do druhé odpolední). Nejprve nutí k vnitřní nespokojenosti, že se slunce nějak pomalu pohybuje anebo že se vůbec nepohybuje a že den má jakoby padesát hodin. Pak mnicha nutká stále častěji pohlížet z okna, či dokonce vyjít z cely na slunce, podívat se, kolik ještě zbývá do devíti hodin. Přitom ho ponouká rozhlížet se kolem, zda nespatří někoho z bratří. Pak v něm začne vyvolávat zlostný pocit vůči místu, kde je, a vůči samotnému způsobu života, vůči manuální práci a také pocit, že vymizela láska bratří, že široko daleko není nikdo, kdo by jej utěšil. A pokud v ty dny mnicha někdo urazil, pak mu to démon připomíná, aby celkovou zlostnou náladu znásobil. Pak mu začne v mysli navozovat přání odejít na jiné místo, kde se pohodlněji zaopatří, kde si najde méně obtížnou a výnosnější práci. K tomu dodává, že na místě nezáleží, aby se zalíbil Pánu, vždyť Boha lze prý uctívat všude. Spojuje s tím vzpomínky na domov a na předchozí radosti, poté mu začne prorokovat dlouhý život, připomíná mu asketické námahy, vynalézá všemožné mazanosti, jen aby mnich nakonec celu opustil a z arény utekl. Po tomto běsovi nenásleduje ihned další. Avšak kdo mu vzdoruje a zvítězí nad ním, navštíví ho po tomto asketickém boji určitý znatelný pokojný stav. Jeho duše se naplní nevýslovnou radostí.

8. Skrytá myšlenka ctižádosti je nejrafinovanější. Povstává proti těm, kdo se aktivně napravují, začíná velebit jejich asketický boj a shromažďuje jim daň chvály od lidí. Připomíná jim, jak úpí vyhánění běsové, jak se uzdravují ženy, jak se zástupy lidí tísňí, jen aby se mohly dotknout lemu jeho šatu. Pak mu začne v mysli evokovat, že se jistě stane knězem, ale budou ho k tomu muset přemluvit. Zástup se přižene k jeho dveřím, sváží jej a vysvětlí proti jeho vůli.

Takto v něm skrytá myšlenka podněcuje prázdné naděje a pak odchází. Zanechá ho napospas pokušením buď démona pýchy, nebo démona smutku, který mu začne okamžitě navozovat myšlenky přímo protichůdné všemu předchozímu planému snění. Nebo se stává, že tohoto ještě před chvílí všemi ctěného a svatého kněze vydá napospas démonu smilstva.

9. Běs pýchy bývá příčinou nejubožejšího pádu duše. Našeptává jí, aby nevyznávala Boha jako svého Pomocníka, ale aby připisovala svou nápravu sobě. Ponouká, aby se ten člověk před bratry nadýmá pýchou, protože ti bratři jsou přece nevědomí, když o něm nesmýšlejí stejně. Po pýše následuje hněv a smutek a vrchol všeho toho zla je zuřivost myslí, běsnění a vidění mnoha démonů kroužících vzduchem.